
Blauwe reigers en mensen hebben wat met elkaar. Het is een soort haat-liefdeverhouding. Er zijn mensen die ze vertroetelen en aan de andere kant zijn er ook die ze moeiteloos om zeep helpen. In deze bijdrage worden relaties van mensen met onze vogel van het jaar uit de doeken gedaan.

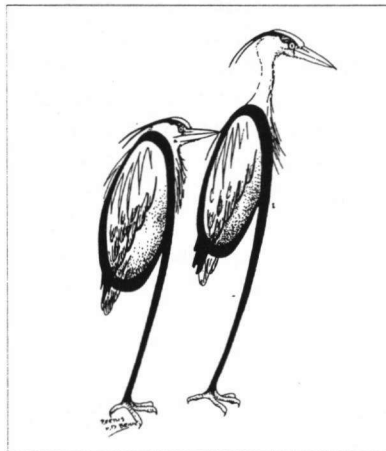
Dick A. Jonkers

Blauwe reigers en mensen

Een zo grote opvallende vogel die zich nogal eens in de nabijheid van mensen ophoudt, valt onmiddellijk op. Niet alleen door zijn uiterlijk, maar ook door zijn gedrag. Van de blauwe reiger zijn tenminste 23 volksnamen bekend (Blok & Ter Steege 1995). De wetenschappelijke naam is *Ardea cinerea*, wat zoveel betekent als asgrijze reiger. Het voert te ver om hier alle volksnamen weer te geven. Enkele opmerkelijke zijn aalreiger, visreiger, vishouwer, schijtreiger, schreeuwer, ome Kees en blauwe Jaap.

In de plantenwereld heeft men aan een aantal soorten geraniumachtigen de naam reigersbek gegeven. Dit zijn de gewone reigersbek, grote reigersbek en welriekende of muskusreigersbek. Zij hebben hun naam te danken aan het uiterlijk van hun vijfkleppige splitsvrucht met stekelvorm, die ontstaat nadat de bloemblaadjes zijn afgevallen (Kleijn 1970). De gelijkenis met een reigersbek is treffend.

Er zijn diverse gezegden waarin de reiger aan bod komt. Schijten als een reiger verwijst naar dunne ontlasting; afgaan als een reiger naar een bijzonder slecht figuur slaan of een nederlaag lijden. Zich als een reiger op het ijs voelen duidt op ongemak en het mager als een reiger zijn spreekt voor zich. Enkele dichters hebben zich door de blauwe reiger laten in-

spireren, zoals J. Bernlef, Chr. J. van Geel en Hans Warren. Van Geel heeft zich laten leiden door een voedselzoekende reiger:

Een reiger loopt voorzichtig op hoge poten door de sloot en brengt zijn spieden ook als het donker is als witvis aan het licht

Reigers op het menu

Als we het voedsel van de reiger -waaronder veel vis- bekijken, lijkt het dat een reiger helemaal niet smakelijk is. Een gedachte die niet juist is, want reigerbouten zijn eetbaar en schijnen in vroeger eeuwen menig adellijke dis opgeluisterd te hebben (Blok & Dybbro 1980). Bij opgravingen in menselijke nederzettingen uit de prehistorie, bronstijd en de Middeleeuwen zijn vondsten van resten van blauwe reigers gedaan (Clason

1977). Hoe men de reigers in later tijden verschalkte wordt door Huizinga (z.j.) verhaald. Hij verwijst naar Schlegel, die over het Soerensche woud in Gelderland schrijft. Dit bos lag ver van het water temidden van uitgestrekte heidevelden, waar men kon paardrijden. In de bomen broedden "duizenden" reigers waar met valken op werd gejaagd. De jacht werd tot 1854 jaarlijks in juni-juli op grote schaal uitgeoefend. Dit vluchtbedrijf telde vroeger in Europa tal van beoefenaren.

Het bezit van een kolonie was blijkbaar van zo'n groot belang dat er een vermelding is uit 1298 van een kolonie uit Amstelland, waarover tussen de erfgenamen van Floris V een twist uitbrak (Blok & Dybbro 1980). Voor de reigerjacht werden speciaal afgerichte reigervalken gebruikt. Van Dale's woordenboek vermeldt een zogenaamde reigerpijp. Een apparaat dat bestond uit twee door draad samengebonden stukjes vlierhout, die bij het africhten van reigers als jachtvogels aan hun bek werden gestoken. Deze beschrijving zou er op kunnen wijzen dat reigers gebruikt werden om voor de mens buit te verzamelen.

Reigers in de gemeente

De vroegere gemeente Ankeveen voerde een blauwe reiger

in het gemeentewapen en dat is ook bij Heerhugowaard het geval. Dit wijst erop dat er eertijds blauwe reigers binnen de gemeentegrenzen voorkwamen. Bekende kolonies binnen de bebouwing zijn bijvoorbeeld Franckendael en het Oosterpark in Amsterdam. De aanwezigheid van stadsreigers kan tot bizarre avonturen leiden en daar wordt in de pers regelmatig aandacht aan geschonken. Zo stapte eens een blauwe reiger een Haagse tapijtenzaak binnen (Blok & Dybbro 1980).

De foto's die verschenen zijn over reigers die geduldig bij stadvijvers of andere wateren binnen de bebouwing naast hengelaars op een visje staan te wachten, zijn haast niet meer te tellen. Een hengelaar vertelde dat zij de dobbers goed in de gaten houden. Bij heftige rukken die op kleine vis kunnen duiden, tonen zij belangstelling. Bij langzame bewegingen van mogelijk grote vissen verflauwt de aandacht.

Tuinvijvers staan sterk in de belangstelling door de aanwezigheid van goudvissen die ongeveer de maten hebben (5-15 cm) die interessant zijn. Ruim voor de tuinbezitters wakker zijn, is zo'n op tuinvijvers gespecialiseerde reiger al langs geweest. Het zijn ideale vangplaatsen, lekker klein en eens in de zoveel tijd weer verse vis. De veel verkochte plastic blauwe reigers als afweer zijn geen goede remedie. Dubbeltjesgaas over de vijver gespannen draden of fijnmazig net zijn de enige zaken die helpen. Maar het is geen gezicht.

Overlast en schade

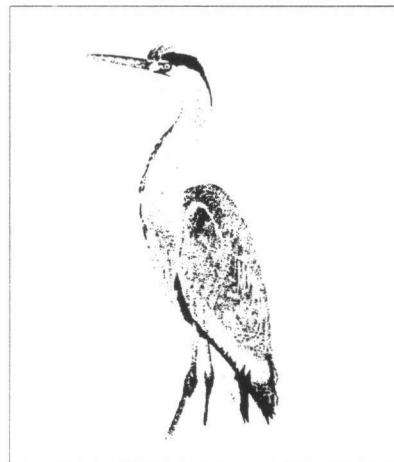
De naam schijtreiger is niet overdreven. Alles wat zich onder

de nesten bevindt kan bevuild worden en als dat bijvoorbeeld een auto is, is de eigenaar daarvan beslist niet blij. Gelukkig is de mest niet bijtend, zoals bij aalscholvers. Bij het Oosterpark in Amsterdam zijn bij de kolonie borden geplaatst. Voor schade aan bomen hoeft niemand bang te zijn. Op plekken waar al vele jaren kolonies van blauwe reigers aanwezig zijn, staan de bomen er nog steeds vitaal bij. Op langdurig bewoonde plaatsen kunnen wel in de bomen zogenaamde bladvensters ontstaan. Deze hebben echter ook weer het voordeel dat de bodem mineralenrijker wordt (Blok & Dybbro 1980).

In sommige gevallen kan bij commercieel geëxploiteerde visvijvers schade optreden, doordat grote aantallen blauwe reigers naar deze open voerbakken toekomen. Om dit euvel te bestrijden worden door de overheid nog steeds afschotvergunningen verstrekt. Afschieten heeft weinig zin want er zullen steeds weer nieuwe exemplaren ontdekken dat er wat te halen valt. Het overspannen van de vijvers met draden en het ontoegankelijk maken van de oevers zijn de enige effectieve oplossingen.

Literatuur:

- Blok, A. & T. Dybbro 1980. *De Blauwe Reiger*. Kosmos, Amsterdam 79 p.
- Blok, H. & H. ter Steege 1995. *De Nederlandse volksnamen en hun betekenis*. Leidschendam/Waalre; 23-24.
- Clason, A.T. 1977. *Jacht en veeteelt van prehistorie tot middeleeuwen*. Fibula-Van Dishoeck, Haarlem; 203-206.
- Deel, T. van z.j. *De Vogel*. Themapoëzie deel 1. Erven Thomas Rap, Baarn.
- Huizinga, S.P. (z.j.) *Het leven der dieren* (naar A.E. Brehm). *De Vogels*. Tweede deel. Tweede druk. Van Belkum, Zutphen. 555 p.
- Kleijn, H. 1970. *Planten en hun naam*. Meulenhoff, Amsterdam; 124.

Blauwe reiger Tekening: Awie de Zwart